

حقوق حیوانات از منظر فقه اسلامی

گردآوری و تألیف: صداقت محمدی خانقاه

انتشارات سپهر فروزان

سرشناسه	: محمدی خانقاه، صداقت، ۱۳۵۴-
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	: حقوق حیوانات از منظر فقه اسلامی / گردآوری و تألیف صداقت محمدی خانقاه.
مشخصات نشر	: اردبیل: سپهر فروزان، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری	: ۱۴۹ص.
شابک	: ۵۰۰۰۰ ریال 978-622-5668-30-0
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتاب حاضر بر گرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد مولف است.
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۴۹-۱۴۱؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: حیوان ها (فقه)
	Animals (Islamic Law)*
	حقوق حیوان ها
	Animal rights
	حقوق حیوان ها -- جنبه های مذهبی -- اسلام
	Animal rights -- Religious aspects -- Islam
	حقوق حیوان ها -- جنبه های قرآنی
	Animal rights -- Qur'anic aspects
	حمایت حیوان ها (فقه)
	Animal welfare (Islamic law)
	حمایت حیوان ها -- ایران
	Animal welfare -- Iran
	حمایت حیوان ها -- قوانین و مقررات
	Animal welfare -- Law and legislation
رده بندی کنگره	: ۶/BP۱۹۸
رده بندی دیویی	: ۳۷۴/۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۹۵۶۱۲۱

عنوان: حقوق حیوانات از منظر فقه اسلامی.

گردآوری و تألیف: صداقت محمدی خانقاه.

ناشر: انتشارات سپهر فروزان (۰۹۱۴۶۵۶۲۸۲۸-۰۴۵۳۳۳۶۸۲۵۴).

طرح جلد: سیدپارسا طالبی

نوبت و تاریخ چاپ: چاپ اول ۱۴۰۱.

شمارگان: ۲۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۵۶۶۸-۳۰۰۰

بهاء به ریال: ۵۰۰۰۰۰۰۰ ریال.

کلیه حقوق نشر برای مؤلف محفوظ است.

مسئولیت صحت و سقم مندرجات فوق بعهده نویسنده می باشد

مقدمه

بی شک انسان به عنوان اشرف مخلوقات دارای کرامت خاصی است و از همین روی اندیشمندان مختلفی چه دیندار و چه ملحد مباحثی را تحت عنوان حقوق بشر تدوین نموده تا در سایه آن کرامت انسان هرچه بیشتر از سوی افراد جامعه و مخصوصاً دولت ها رعایت شود. از سوی دیگر در اسلام حیوانات موجودات ذی شعور و صاحب درک و احساس قلمداد می شوند و لذا می توان گفت فقط انسان ها دارای حقوق نیستند و بلکه حیوانات نیز از حقوق خاصی بهره مند هستند. در جوامع غربی از این حقوق تحت عنوان «Animal welfare» یاد می شود. اسلام قرن ها پیش با دقت تمام به این مسأله توجه نموده و در فقه اسلامی قوانین بسیاری درباره حمایت از حیوانات به چشم می خورد.^۱ قوانینی مانند ضرورت نفقه حیوانات و گستره آن در فقه اسلام، حد مجاز تصرف انسان در حیات حیوانات، محدودیت ها در بهره برداری از حیوانات، نهی از آزار و اذیت حیوانات، نهی مسابقاتی که منافی حقوق حیوانات هستند از جمله حقوق حیوانات است که در فقه اسلام مورد توجه واقع شده است.^۲ از سوی دیگر بحث حقوق حیوانات مورد توجه مدافعان اخلاق زیست محیطی نیز قرار گرفته به گونه ای که برخی بر این عقیده شده اند که ادیان الهی و از جمله اسلام عامل اساسی تخریب و ایجاد بحران محیط زیست شده اند، چراکه امر خداوند به حاکمیت انسان بر زمین، زمینه رویکرد ابزارگری و نه احترام آمیز به طبیعت و از جمله حیوانات را فراهم می آورد. بنابراین شایسته است بررسی جامعی درباره اهمیت حقوق حیوانات و نیز گستره آن در منابع دینی و فقهی صورت بگیرد تا گذشته از اینکه بتوان قوانین و مقررات لازم برای حمایت از حیوانات براساس منابع دینی را فراهم آورد. این نوشتار در جهت تبیین مباحث مذکور

^۱ نائینی، علیرضا؛ ربانی، محمد، حقوق حیوانات از دیدگاه قرآن و احادیث، صص ۴۸-۴۷.

^۲ حلی، محمدبن ادریس، کتاب السرائر حاوی لتخیر الفتاوی، ج ۳، صص ۹۱۴-۹۱.

و ■ حقوق حیوانات از منظر فقه اسلامی

سامان می یابد. این کتاب برگرفته از پایان نامه دوره کارشناسی ارشد نویسنده می باشد.

www.ketab.ir

فهرست مطالب

۱۳	فصل اول:
۱۳	کلیات مبانی و مفاهیم
۱۴	بخش اول: تعریف فقه.....
۱۶	بخش دوم: گستردگی قلمرو فقه.....
۲۰	بخش سوم: واژه شناسی حق.....
۲۰	معنای لغوی حق.....
۲۱	معنای اصطلاحی حق.....
۲۴	اقسام حق.....
۲۶	بخش چهارم: رعایت حقوق حیوان.....
۲۷	بخش پنجم: مبانی حقوق حیوانات در فقه اسلامی.....
۲۷	ادراکات حیوان از زبان روایات.....
۲۸	درک خالق و پروردگار.....
۲۸	درک رازقیت خداوند.....
۲۹	درک مسائل غیر مادی.....
۳۰	شعاع آگاهی و سطح خواسته حیوان.....
۳۰	برخورداری همه موجودات از علم.....
۳۲	بخش ششم: تسبیح حیوانات و چگونگی آن.....
۳۳	تسبیح حیوانات در قرآن و روایات.....
۳۵	بخش هفتم: وحی به حیوانات.....
۳۶	مفهوم وحی.....

۳۷.....	۱. وحی فطری یا ادراک غریزی.....
۳۸.....	۲. الهام بر قلب.....
۳۸.....	۳. وحی تکوینی.....
۳۹.....	۴. القانات شیطانی.....
۳۹.....	۵. وحی بر ملائکه.....
۴۰.....	بخش هشتم: حشر حیوانات.....
۴۲.....	تکلیف حیوانات.....
۴۲.....	اهداف حشر.....
۴۳.....	نوع حیواناتی که حشر دارند.....
۴۴.....	رستخیز حیوانات از منظر روایات.....
۴۵.....	بخش نهم: قواعد فقهی حقوق حیوانات.....
۴۵.....	قاعده لا ضرر.....
۴۷.....	نسبت قاعده لا ضرر با ادله احکام اولیه.....
۴۸.....	قاعده تسبیب.....
۵۰.....	قاعده اتلاف.....
۵۰.....	یک (اتلاف):.....
۵۰.....	دو (مال):.....
۵۰.....	سه (ضامن):.....
۵۲.....	بخش دهم: استحباب نگهداری حیوانات در روایات.....
۵۲.....	نگهداری پرندگان.....
۵۳.....	نگهداری گوسفند.....
۵۴.....	نگهداری اسب.....
۵۵.....	بخش یازدهم: رفتارهای آموزنده ائمه معصومین (ع) و علما با حیوانات.....
۵۵.....	آزاد کردن شتر توسط پیامبر (ص).....
۵۶.....	پناه خواستن بزغاله از امام صادق (ع).....
۵۶.....	نجات بچه آهو.....
۵۸.....	سیراب کردن الاغ.....
۵۹.....	بخش دوازدهم: سیره علوی و اهتمام به پرندگان، شگفتی های آفرینش.....

بخش سیزدهم: تقسیم بندی حیوانات حلال گوشت و حرام گوشت..... ۶۱

۶۳ فصل دوم: حقوق حیوانات در فقه اسلامی

بخش اول: حقوق حیوانات در اندیشه های باستان..... ۶۳

بخش دوم: اهمیت و نقش حیوانات در زندگی انسان..... ۶۶

بخش سوم: حق حیات..... ۶۹

تقدم حق حیات حیوان بر طهارت مانیه..... ۷۰

حد مجاز تصرف انسان در حیات حیوانات..... ۷۱

روزه و حمایت از جان حیوانات..... ۷۱

بخش چهارم: حق نفقه..... ۷۲

بخش پنجم: حق بهداشت..... ۷۵

بهداشت محل زندگی و بدن حیوان:..... ۷۶

بخش ششم: هریفه درمانی..... ۷۶

بخش هفتم: حق مسکن..... ۷۷

بخش هشتم: حق عدالت..... ۷۸

مهربانی با حیوان..... ۸۰

محدودیت ها در بهره برداری از حیوانات..... ۸۰

حقوق حیوان های سواری بر صاحبانشان..... ۸۱

بخش نهم: حق احترام..... ۸۲

بخش دهم: حق دوستی..... ۸۳

بخش یازدهم: حق آزادی..... ۸۴

بخش دوازدهم: حق تولید مثل و منع عقیم ساختن و منع نسل کشی حیوان..... ۸۵

بخش سیزدهم: حق بنوت و ولایت و پرهیز از جدایی افکندن میان حیوانات و

نوزادشان پدر و مادر یا والدین..... ۸۷

بخش چهاردهم: حقوق حیوان در جنایات و صدمات وارد بر آنها..... ۸۸

پرهیز از آزار و اذیت حیوانات..... ۸۸

ممنوعیت خشونت و شلاق زدن به حیوان..... ۹۰

حق صلح و منع به جنگ انداختن حیوانات..... ۹۱

۹۳.....	ممنوعیت سوزاندن حیوانات
۹۴.....	ممنوعیت داغ نهادن بر حیوانات
۹۶.....	ممنوعیت دشنام و لعن حیوانات
۹۷.....	پی زدن حیوانات
۹۸.....	ممنوعیت نشانه قراردادن حیوانات
۹۹.....	ممنوعیت بازداشت کردن حیوانات
۹۹.....	ممنوعیت شکار حیوان و ذبح آنها در شب
۱۰۰.....	نهی از ویران کردن پناهگاه و لانه حیوانات
۱۰۱.....	پرهیز از رنج دادن حیوانات به هنگام ذبح
۱۰۳.....	نکشتن (ذبح) حیوانات در برابر هم
۱۰۴.....	ممنوعیت قطع نخاع (فلج کردن) حیوان قبل از ذبح
۱۰۴.....	کندن پوست حیوان بلافاصله پس از ذبح
۱۰۵.....	دیدگاه اسلام بر جواز ذبح حیوان
۱۰۷.....	احکام شکار و صید در اسلام
۱۰۸.....	شکار کردن با سگ شکاری
۱۰۹.....	وجوب نام بردن خدا در موقع ذبح
۱۰۹.....	فلسفه تحریم صید در حال احرام
۱۱۰.....	بخش پانزدهم: مجازات ستم به حیوانات
۱۱۱.....	بخش شانزدهم: اصل تساوی انسان و حیوان در استفاده از محیط زیست

۱۱۳ فصل سوم: حقوق حیوانات در ایران و اسناد بین المللی

۱۱۴.....	بخش اول: حقوق حیوانات در قوانین ایران
۱۳۰.....	بخش دوم: حقوق حیوانات در اسناد بین المللی
۱۳۶.....	بخش سوم: نتیجه گیری
۱۴۰.....	بخش چهارم: پیشنهادات

۱۴۱ منابع:

۱۴۴.....	الف (منابع فارسی
----------	-------------------